

Sygn. akt I ACa 131/14

Sygn. akt I ACz 175/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Sobierajski (spr.)
Sędziowie:	SSA Andrzej Struzik SSA Paweł Rygiel
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. (1), M. K. (2) i

A. S.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 29 października 2013 r. sygn. akt I C 191/13 oraz zażalenia powodów na postanowienie z dnia 29 listopada 2013 r. w przedmiocie uzupełnienia wyroku

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie IV w ten sposób, że wymienioną w punkcie I kwotę 25.000 zł zastępuje kwotą 45.000 zł (czterdzieści pięć tysięcy złotych) oraz w punkcie II przez oddalenie powództwa A. S. o kwotę 4.000 zł, uchyla punkt VI;

2. zmienia postanowienie z dnia 29 listopada 2013 roku w przedmiocie uzupełnienia wyroku w ten sposób, że w miejsce dodanych tym postanowieniem punktów IX, X, XI wyroku dodaje punkt IX o treści: „koszty postępowania wzajemnie znosi”;

3. w pozostałym zakresie apelacji powodów i pozwanego oddala;

4. w pozostałej części zażalenie oddala;

5. *znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego i zażaleniewego.*

I A Ca 131/14

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 21 stycznia 2013 r. powodowie: M. K. (2), A. S., M. K. (1) domagali się zasądzenia od pozwanego ubezpieczyciela (...) S.A. w W., odszkodowań i zadośćuczynień za śmierć syna i brata określając odpowiednio te roszczenia na kwoty:

M. K. (2) – 100 000 zł tytułem odszkodowania i 130 000 zł tytułem zadośćuczynienia,

A. S. – 30 000 zł tytułem odszkodowania i 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia,

M. K. (1) – 30 000 zł tytułem odszkodowania i 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Powodowie wskazali, że w wyniku wypadku komunikacyjnego mającego miejsce w dniu 9 maja 2006 roku, śmierć poniósł T. K., pozostawiając osoby bliskie: matkę i rodzeństwo. Sprawca wypadku objęty był ochroną ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej pozwanego, co uzasadniało wytoczenie powództwa przeciwko ubezpieczycielowi. W wyniku śmierci T. K. matka pozbawiona została pomocy ze strony syna, a rodzeństwo kontaktów z nim. Po śmierci T. K. pogorszyła się u powodów aktywność życiowa. Jako podstawę prawną roszczenia o zadośćuczynienie powodowie wskazali przepis art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c., natomiast jako podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego powołali art. 446 §3 k.c.

Pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wnosił o oddalenie powództwa, Zarzucił, że ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za następstwa tego zdarzenia jedynie w granicach określonych w art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. W przepisie tym nie są objęte ochroną ubezpieczeniową zdarzenia, których następstwem jest naruszenie dóbr osobistych, dlatego też brak jest jego zdaniem przesłanek do konstruowania odpowiedzialności ubezpieczyciela w oparciu o przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. Pozwany zakwestionował roszczenia odszkodowawcze jako niezajdujące uzasadnienia w zebranych w sprawie materiale dowodowym oraz orzecznictwie sądowym. Wskazał, że wypłacił na rzecz powódki M. K. (2) w postępowaniu likwidacyjnym tytułem stosownego odszkodowania kwotę 20 000 zł. Powodowie A. S. i M. K. (1) nie wykazali, aby po śmierci brata T. K. zmieniła się ich sytuacja życiowa. Przepis art. 446 §3 k.c. nie obejmuje rekompensaty krzywdy moralnej. Sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania.

Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem wydanym w dniu 29 października 2013 roku zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz M. K. (2) tytułem odszkodowania kwotę 10.000 zł z ustawowymi odsetkami od 6 marca 2013 roku do daty rzeczywistej zapłaty oraz tytułem zadośćuczynienia kwotę 25.000 zł (dwadzieścia pięć tysięcy) z ustawowymi odsetkami od 6 marca 2013 roku do daty rzeczywistej zapłaty, nadto zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz A. S. tytułem zadośćuczynienia kwotę 4.000 zł z ustawowymi odsetkami od 6 marca 2013 roku do daty rzeczywistej zapłaty oraz zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz M. K. (1) tytułem zadośćuczynienia kwotę 4.000 zł z ustawowymi odsetkami od 6 marca 2013 roku do daty rzeczywistej zapłaty, oddalił powództwa w pozostałej części. W wyniku takiego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy pobrał z zasądzonych na rzecz powódki M. K. (2) roszczenia a to na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Kielcach kwotę 1.000 zł tytułem części niepobranej opłaty sądowej oraz kwotę 270 zł tytułem części kosztów opinii biegłej oraz pobrał z zasądzonych na rzecz powódki A. S. roszczenia a to na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Kielcach kwotę 300 zł tytułem części niepobranej opłaty sądowej a nadto pobrał z zasądzonych na rzecz powoda M. K. (1) roszczenia a to na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Kielcach kwotę 300 zł tytułem części niepobranej opłaty sądowej oraz kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) tytułem części kosztów opinii biegłej i pobrał od (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Kielcach kwotę

2.050 zł tytułem części nieopłaconej opłaty sądowej nieobciążającej przeciwnika procesowego oraz kwotę 70 zł tytułem części kosztów opinii biegłej.

Wyrok powyższy został wydany w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 9 maja 2006 r. w miejscowości S. doszło do wypadku komunikacyjnego z udziałem kierującego samochodem marki F. (...) J. W. oraz rowerzystów M. J. i T. K.. W wyniku tego wypadku zginął kierujący rowerem T. K.. Samochód sprawcy wypadku ubezpieczony był w pozwanym Powszechnym (...)S.A. w W.. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 15 kwietnia 2008 r. wydanym w sprawie IX K 755/06, następnie zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 4 grudnia 2008 r. sygn. akt IX K 1508/08, J. W. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177§ 2 k.k. w zw. z art. 178 k.k. i za to wymierzono mu karę łączną 10 lat pozbawienia wolności.

W dacie śmierci T. K. miał 23 lata i był najmłodszym dzieckiem z siedmiorga rodzeństwa. Mieszkał w domu rodzinnym z matką M. K. (2), bratem M. K. (1) oraz małoletnią siostrzenicą N. K., nad którą opiekę sprawowała M. K. (2). T. K. ukończył szkołę podstawową w 1998 r., po czym nie kontynuował nauki. Podejmował prace dorywcze w budownictwie oraz jako brukarz. Prace te wykonywał w rodzinnej okolicy oraz w W., w której pracował w 2006 r. przez 3 miesiące. Świadczone prace przynosiły mu w najlepszych miesiącach dochód do 2.000 zł miesięcznie. W okresie zimowym nie pracował w budownictwie. Wtedy zbierał złom na wysypiskach. T. K. zamierzał w okresie wiosennym 2006 r. wyjechać do Norwegii w celach zarobkowych. Planował założyć rodzinę z P. Ś.. T. K. pozostawał z matką M. K. (2) w bliskich relacjach. Pomagał matce wykonywać prace gospodarcze, rąbał drewno, grabił liście, porządkował podwórko. On również kupował węgiel na opał, regulował rachunki za energię elektryczną, wodę i gaz, zainstalował w domu instalację do odprowadzania ścieków, a także planował rozbudować ganek. T. K. był osobą spokojną. Chętnie spędzał czas z małoletnimi dziećmi siostry A. S..

Powódka M. K. (2) ma 62 lata, posiada wykształcenie podstawowe, nie ma wyuczonego zawodu. Nigdy nie pracowała zarobkowo. Zajmowała się wychowaniem 7 dzieci. Obecnie mieszka w trzydziestoletnim domu składającym się z trzech izb z synem M. K. (1) (42 lata) oraz córką E. M. (41 lat), która wróciła do domu rodzinnego, ponieważ jest w separacji z mężem. Nieopodal na tym samym podwórku mieszka ze swoją rodziną córka M. A. S. (36 lat) w domu pozostałym po dziadkach. Pozostałe dzieci powódki, tj. A. J. (39 l.) i D. K. (37 l.) opuściły dom rodzinny, usamodzielniały się i założyły rodziny. W. powódki, N. K. (19 l.) założyła rodzinę i obecnie nie mieszka w domu M. K. (2). Wcześniej M. K. (2) otrzymywała świadczenie socjalne w kwocie 600 zł miesięcznie z tytułu sprawowania opieki nad małoletnią wnuczką N. K.. Mąż M. K. (2) zmarł w maju 2003 r. z powodu raka płuc. Przed pogorszeniem stanu zdrowia mąż powódki pracował w cementowni w N., a następnie w zakładzie w T.. M. K. (2) i jej mąż nie posiadali gospodarstwa rolnego. Działka, na której posadowione są dwa domy zasiedlone przez powódkę i jej córkę A. S. ma 900 mkw powierzchni. Powódka M. K. (2) po śmierci męża nie otrzymała żadnych świadczeń, toteż złożyła do (...) w S. wnioski o przyznanie zasiłku, który umotywowała złym stanem zdrowia. Od 2004 r. M. K. (2) otrzymuje zasiłek stały wypłacany przez (...) w S. w kwocie 500 zł miesięcznie. Po śmierci syna powódka korzystała z bezpłatnej pomocy psychologa i psychiatry w (...) funkcjonującym przy placówce (...) w K., przez okres trzech lat. Powódka M. K. (2) od 27 lat ma problemy ze zdrowiem o charakterze kardiologicznym, choruje na nerwicę serca. Obecnie u lekarza rodzinnego leczy się na dolegliwości kardiologiczne i przyjmuje lekarstwa, tj. aspargan, polokard i hydroksyzynę. W październiku 2006 r. powódka była hospitalizowana, ponieważ rozpoznano u niej raka skóry. Leczenie onkologiczne u powódki zakończyło się pomyślnie. Około 6 lat temu powódka była leczona operacyjnie z powodu przepukliny. W grudniu 2010 roku powódka była hospitalizowana z powodu dolegliwości gastrycznych. W październiku ubiegłego roku lekarz stwierdził, że ma polipy, które należy usunąć. Około 15 lat temu powódka była leczona operacyjnie z powodu choroby tarczycy. W wyniku śmierci syna nastąpiło u niej pogorszenie stanu zdrowia psychicznego – wystąpiły zaburzenia emocjonalne charakterystyczne dla przeżywanego procesu żałoby. Aktualnie M. K. (2) nie prezentuje zaburzeń emocjonalnych mających charakter diagnostyczny sugerujący konieczność podjęcia psychoterapii. U powódki proces żałoby nacechowany silnymi emocjami uległ zakończeniu. Powódka nadal ma stany obniżonego nastroju, które nie utrudniają jej znacząco codziennej aktywności i nie są nieadekwatne, biorąc pod uwagę ich nasilenie i wpływ czasu.

Powódka A. S. liczy 36 lat, ma wykształcenie podstawowe. Nigdy nie pracowała zarobkowo. Jest mężatką. Ma 6 dzieci w wieku od 4 do 16 lat. Mieszka z rodziną w domu znajdującym się na tym samym podwórku, na którym znajduje się jej dom rodzinny. Mąż A. S. jest zatrudniony w firmie mającej siedzibę w K. jako elektryk, przy czym pracę wykonuje na terenie Niemiec. Do kraju przyjeżdża co 2-3 tygodnie. Wcześniej był zatrudniony w firmie z K. w charakterze elektryka i pracę świadczył na terenie całego kraju. A. S. utrzymuje siebie i dzieci z dochodów męża w wysokości 2.000 zł miesięcznie oraz otrzymuje zasiłek rodzinny w kwocie 860 zł miesięcznie. Zmarły brat T. K. przychodził do niej do domu i pili wspólnie kawę oraz chętnie bawił się z jej dziećmi. T. K. nie pomagał finansowo siostrze A. S.. Powódka A. S. po śmierci brata T. K. nie leczyła się psychiatrycznie, nie korzystała też z opieki psychologa. Powód M. K. (1) ma 41 lat, posiada wykształcenie podstawowe. Ma wyuczony zawód tokarz – frazer. W 1989 r. pracował legalnie w kopalni węgla przez okres 4 miesiące. Po tej dacie nie pracował na etacie. M. K. (1) podejmuje prace dorywcze w budownictwie. W miesiącu marcu bieżącego roku pracował przez trzy dni i zapłacono mu 30 zł. W miesiącu lutym bieżącego roku nie miał pracy. Co 2-3 dni chodzi na pobliskie wysypisko i zbiera materiały nadające się do sprzedaży, w ten sposób w najlepszych dniach zarabia około 20 zł dziennie. Wcześniej pracował poza miejscem zamieszkania, w W.. M. K. (1) mieszka z matką i siostrą E. M.. Partycypuje on w kosztach utrzymania domu niewielkimi kwotami. Jest uzależniony od alkoholu, który zaczął nadużywać w wieku 19 lat. W miesiącu styczniu 2011 r. M. K. (1) był po raz drugi hospitalizowany w (...) Centrum (...) w M., do którego został przyjęty po miesięcznym ciągu alkoholowym. W tej lecznicy rozpoznano u niego zespół zależności od alkoholu. M. K. (1) nie nabył uprawnień do korzystania z bezpłatnej opieki zdrowotnej. Obecnie nie korzysta z pomocy lekarzy. Śmierć brata wywołała u powoda M. K. (1) zaburzenia emocjonalne typowe dla przeżywanego procesu żałoby. Po śmierci brata nie korzystał z pomocy psychologa. Biegła psycholog odnośnie powoda ad 3 zawarła podobną konkluzję, iż aktualnie powód nie prezentuje zaburzeń emocjonalnych mających charakter diagnostyczny sugerujący konieczność podjęcia psychoterapii. U powoda proces żałoby nacechowany silnymi emocjami uległ zakończeniu. Stwierdzony u powoda zespół zależności od alkoholu nie ma bezpośredniego związku z okolicznościami śmierci jego brata. U powoda rozpoczął się proces zmian organicznych ośrodkowego układu nerwowego, który stanowi konsekwencję długotrwałego nadużywania alkoholu oraz również urazu głowy, którego powód doznał w przeszłości i nie jest związany z żałobą po śmierci brata. W toku postępowania likwidacyjnego pozwany (...) S.A. w W. przyznał i wypłacił na rzecz M. K. (2) odszkodowanie z tytułu pogorszenia się sytuacji życiowej po śmierci syna T. K., na podstawie decyzji z dnia 22 lutego 2007 r. oraz z dnia 15 listopada 2012 r., w łącznej kwocie 20.000 zł. Nadto, tytułem zwrotu kosztów pogrzebu pozwany wypłacił powódce M. K. (2) w 2012 r. kwotę 11.593,10 zł.

Powyższy stan faktyczny ustalił sąd I w oparciu o dokumenty oraz zeznania powodów: M. K. (2), A. S. oraz M. K. (1), które uznał za spójne i logiczne, obrazujące sposób ich funkcjonowania powodów po śmierci T. K.. Ustalenia faktyczne dotyczące tych kwestii oparł sąd I instancji także na opiniach sporządzonych przez biegłego psychologa J. G. .

W oparciu o te ustalenia uznał sąd I instancji powództwa M. K. (2), A. S. i M. K. (1) o zasądzenie zadośćuczynienia zasługuje na uwzględnienie co do zasady, natomiast jeśli chodzi o wysokość dochodzonych kwot uznał je za rażąco wygórowane. Za częściowo zasadne uznał również Sąd Okręgowy żądanie odszkodowawcze powódki M. K. (2), oparte na art. 446 §3 k.c. Za niezasadne uznał natomiast Sąd Okręgowy roszczenia odszkodowawcze powodów A. S. i M. K. (1).

Oceniając roszczenia o zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc gdyż z uwagi na czas zdarzenia przepis art. 446 § 4 kc nie znajdował zastosowania uznał Sąd Okręgowy, że istniała silna więź rodzinna między powódką M. K. (2) a jej zmarłym w wyniku wypadku komunikacyjnego synem T. K.. Ta więź emocjonalna przejawiała się w szczególnie bliskich i serdecznych kontaktach syna, nie posiadającego własnej rodziny i mieszkającego z matką, dla której był wsparciem i pomocą. Kontakty między nimi miały charakter niemal codziennych (syn jedynie 3 miesiące pracował w W.). Powódka była z najmłodszym synem najbardziej zżyta, ponieważ starsze dzieci opuściły dom rodzinny i założyły rodziny, zaś syn M. K. (1) pracował na wyjazdach. T. K. zachowywał się poprawnie, dobrze rokował. Wraz ze śmiercią syna T. K. powódka M. K. (2) straciła nadzieję na pomoc syna w przyszłości, nie może liczyć na jego wsparcie, przedwczesne odejście syna spowodowało pogorszenie jej kondycji psychicznej. Skoro więź rodzinna, w szczególności więź łącząca matkę z synem jest dobrem osobistym podlegającym ochronie prawnej to syna wskutek zdarzenia stanowiącego delikt i zerwanie tej więzi rodzinnej stanowiło naruszenie dóbr osobistych i w niniejszej

sprawie uzasadniało przyznanie powódce M. K. (2) zadośćuczynienia w myśl art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 448 k.c. Kierując się tymi okolicznościami oraz opinią biegłej obrazującą stan psychiczny powódki, jej przeżycia związane z okresem żaloby, Sąd Okręgowy zasądził na rzecz M. K. (2) relatywnie najwyższe zadośćuczynienie (25.000 zł), uznając, że utrata syna, który był dla niej wsparciem i pomocą, uzasadnia zrekompensowanie jej tej krzywdy. Natomiast na symboliczną niemal kwotę ocenił sąd I instancji zadośćuczynienie należne rodzeństwu zmarłego a konkretnie A. S. i M. K. (1). Na krzywdę A. S. i M. K. (1) wskazywała więź łącząca ich z tragicznie zmarłym, wywodząca się z lat dziecięcych, kiedy wychowywali się razem. Po osiągnięciu wieku pełnoletniości bracia pozostawali w stałym kontakcie, ponieważ nadal mieszkali w domu rodzinnym, który opuszczali tylko na czas prac, zaś ich siostra A. po założeniu rodziny zamieszkała w pobliżu. Zmarły brat przychodził do A. S. na kawę, pomagał jej przy dzieciach. A. S. pozostawała z bratem T. K. w bliskich kontaktach. M. K. (1) wspólnie z bratem T. K. wykonywał prace porządkowe w gospodarstwie domowym, wspomina zmarłego brata. Nie należy wątpić, że M. K. (1) był związany emocjonalnie ze zmarłym bratem. Zupełnie niespodziewana śmierć T. K. niewątpliwie wywołała u brata i siostry cierpienia psychiczne. Z tych względów Sąd Okręgowy zasądził na rzecz A. S. i M. K. (1) symboliczne kwoty zadośćuczynienia (po 4.000 zł). Zauważył sąd I instancji, że powodowie nie są członkami rodziny, do których stosuje się wprost przepis pozwalający zasądzić zadośćuczynienie za krzywdę za zerwanie więzi z osobą bliską . Rodzeństwo bowiem nie uważa się za osoby najbliższe chyba, że z zebranego stanu faktycznego wynika, że istniała silna i pozytywna więź emocjonalna pomiędzy dochodzącym tego roszczenia rodzeństwem a zmarłym. W świetle dokonanych ustaleń Sąd uznał, że powodowie A. S. i M. K. (1) spełnili tę przesłankę.

Rozstrzygając kwestię odszkodowania dla M. K. (2) Sąd uznał to roszczenie za częściowo zasadne . Utrata syna T. K. wiązała się bowiem dla powódki M. K. (2) z istotnym pogorszeniem sytuacji życiowej. Na podstawie decyzji z dnia 22 lutego 2007 r., a następnie z dnia 15 listopada 2012 r. pozwany ubezpieczyciel wypłacił powódce M. K. (2) w sumie kwotę 20 000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej. T. K. był najmłodszym synem, że mieszkał z matką, że pomagał jej prowadzić dom, że był jej wsparciem, partycypował w kosztach utrzymania domu, wykonywał tzw. męskie prace w domu. M. K. (2) jest wdową od 2003 r. i od tej daty mogła w zasadzie liczyć tylko na tego syna. Wprawdzie syn M. K. (1) nie opuścił domu rodzinnego, ale go nie było stale z matką, ponieważ pracował na wyjazdach. T. K. był osobą spokojną, natomiast starszy syn powódki ad 1 M. K. (1) od wielu lat sięga po alkohol. M. K. (2) w związku z powyższym miała odczuwalne wsparcie w tym najmłodszym synu. Fakt, że zmarły syn, gdyby żył, prawdopodobnie nadal oferowałby pomoc i wsparcie matce, uzasadniał przyznanie dodatkowego odszkodowania w kwocie 10 000 zł powódce M. K. (2), matce T. K., starszej i najbardziej pokrzywdzonej utratą najmłodszego syna. Brak było natomiast w warunkach sprawy podstaw faktycznych uzasadniających przyjęcie, że tragiczna śmierć brata spowodowała w majątkach powodów A. S. i M. K. (1) – zarówno w okresie bezpośrednio po wypadku, jak i obecnie oraz w przyszłości- jakkolwiek uszczerbek majątkowy, wymagający naprawienia. Nie zostało wykazane w szczególności, by to powodowie utrzymywali dom rodzinny i ponosili określone wydatki na naprawy i jego utrzymanie w odpowiednim stanie, które to wydatki zaoszczędziliby, gdyby brat żył i prace te wykonywał. Tego rodzaju działania należało przypisać wyłącznie zmarłemu T. K. (partycypował w opłatach eksploatacyjnych, zapewniał węgiel na opał, założył instalację do odprowadzania ścieków, planował rozbudować ganek) i jego matce (prowadziła dom). Zmarły brat nie pomagał finansowo rodzeństwu, co potwierdziła powódka A. S..

Nie podzielił również sąd I instancji zarzutu braku odpowiedzialności pozwanej.

Pozwany udzielał ochrony ubezpieczeniowej kierującemu samochodem J. W. i zgodnie z art. 34 i 35 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych z 22 maja 2003 r. oraz na podstawie art. 822 k.c. w związku z art. 415 k.c. ponosi odpowiedzialność za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę i delikt, w wyniku którego syn powódki ad 1 i brat powodów ad 2 i ad 3 poniósł śmierć. Stanowisko swoje w tym przedmiocie wzmocnił sąd I instancji poglądem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 roku III CZP 93/12.

Odsetki od zasądzonych kwot zadośćuczynień zasądzono na podstawie art. 481 kc od upływu 7 dni od daty otrzymania przez pozwanego odpisu pozwu.

O kosztach postępowania orzekł sąd I instancji na podstawie art. 100 kpc.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok sądu I instancji w części uwzględniającej powództwo i wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego a to art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym, i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz art. 448 kc w zw. z art. 24 kc polegające na przyjęciu, że żądanie zadośćuczynienia przysługuje od ubezpieczyciela.

Z powołaniem się na te zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w części zasądzonej oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu I instancji w części oddalającej powództwo w stosunku do M. K. (2) co do kwoty 10.000 złotych tytułem odszkodowania oraz 75.000 złotych tytułem zadośćuczynienia a w stosunku do A. S. i M. K. (1) co do kwoty po 26.000 złotych tytułem zadośćuczynienia.

Powodowie zarzucili sądowi I instancji naruszenie art. 445 § 1 kc w zw. z art. 24 kc przez nieprawidłowe przyjęcie, że odpowiednią sumę zadośćuczynienia stanowią kwoty przyznane powodom, w sytuacji gdy są one rażąco zaniżone w stosunku do krzywdy doznanej w wyniku śmierci ich syna i brata, naruszenie art. 446 § 3 kc przez brak zasądzenia odpowiedniej kwoty z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej.

Nadto powodowie zarzucili naruszenie prawa procesowego a to art. 322 kpc przez nierozważenie całokształtu okoliczności istotnych dla rozpoznania sprawy, art. 233 § 1 kpc przez wadliwą ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, art. 278 § 1 kpc przez niedopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa dla wykazania cierpień psychicznych związanych ze śmiercią brata. Z powołaniem się na te zarzuty powodowie wnosili o uwzględnienie powództwa w zaskarżonej części.

Jednocześnie powodowie zaskarżyli postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 29 listopada 2013 roku w przedmiocie uzupełnienia wyroku i zarzucili naruszenie art. 132 § 1 kpc i uwzględnienie wniosku w sytuacji gdy winien on być zwrócony z powodu braku doręczenia jego odpisu ich pełnomocnikom.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Odnosnie apelacji strony pozwanej.

Apelacja ta jest częściowo uzasadniona.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut apelacji zmierzający do wykazania braku odpowiedzialności strony pozwanej za szkody wyrządzone osobom trzecim w zakresie zadośćuczynienia za krzywdę związaną ze śmiercią osoby bliskiej w oparciu o podstawę prawną wymienioną w art. 23, 24 kc i art. 448 kc. W orzecznictwie Sądu Najwyższego za utrwalony należy uznać pogląd, że dopuszczalne jest przed dniem 3 sierpnia 2008 roku na tle postanowień art. 23 kc 448 § 1 kc konstruowanie dobra osobistego w postaci prawa do więzi rodzinnej oraz jego ochrona w postaci roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną na skutek tak naruszonego dobra krzywdę (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2009 r., I PK 97/09, niepubl. oraz z dnia 10 listopada 2010 r., I CSK 248/10, niepubl.). W orzecznictwie nie budzi również wątpliwości, że ubezpieczyciel ponosi w ramach udzielonej ochrony ubezpieczeniowej odpowiedzialność z tytułu zadośćuczynienia za doznaną z tego tytułu krzywdę (por. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2012 roku, III CZP 93/12). Z tych względów sama zasada odpowiedzialności strony pozwanej nie może być kwestionowana. Odmiennym zagadnieniem jest czy w konkretnych okolicznościach można przyjąć naruszenie tak zindywidualizowanego dobra, które zasługuje na ochronę w postaci skompensowania w formie pieniężnej doznanej krzywdy. Jak trafnie zauważył sąd I instancji roszczenie takie co do zasady przysługiwałoby osobom najbliższym za które uważa się rodziców, dzieci małżonka. O ile chodzi o rodzeństwo to istota zagadnienia sprowadza się do oceny w konkretnych okolicznościach zakresu łączącej z poszkodowanym więzi, jej charakteru, zaś przy pozytywnym zakwalifikowaniu zdarzenia wyrządzającego szkodę jako naruszenie dóbr osobistych, zakres

doznanej krzywdy przesądza o wysokości przysługującej kompensaty. Przechodząc do realiów niniejszej sprawy należy stwierdzić, że w okolicznościach danego przypadku nie powinno budzić wątpliwości, iż roszczenie takie przysługuje matce powoda, osobie najbliższej, stałe zamieszkałej ze zmarłym, pozostającej w zależności finansowej od zmarłego, a która straciła nadzieję na pomoc syna w przyszłości, przedwczesne odejście syna spowodowało pogorszenie jej kondycji psychicznej. Co do zasady roszczenie o zadośćuczynienie przysługuje również powodowi M. K. (1), który wprawdzie jest człowiekiem dorosłym, samodzielny ale wspólnie ze zmarłym zamieszkiwał, wykonywał prace z nim prace porządkowe oraz z powodu swoich przypadłości korzystał z jego pomocy, wsparcia. Nie sposób natomiast konstruować roszczenia w oparciu o wyżej przywołane podstawy w stosunku do A. S. gdyż jej kontakty z bratem mimo istniejącej zażyłości miały charakter typowych, zazwyczaj wiążących rodzeństwo i nie przekładających się na szczególną więź rodzinną. Fakt zamieszkiwania A. S. w pobliżu domu rodzinnego, pomocy przy dzieciach, odwiedzin na kawę nie świadczy o szczególnej więzi, której zerwanie powinno być potraktowane jako naruszenie dobra osobistego kompensowanego zadośćuczynieniem. Niewątpliwie śmierć brata wywołała u powódki negatywne przeżycie psychiczne ale nie wszystkie negatywne przeżycia mogą być kwalifikowane jako naruszenie dóbr osobistych. Do naruszenia dóbr osobistych dochodzi wtedy gdy istnieje szczególna więź, która zostaje zerwana zdarzeniem sprawczym. Takich okoliczności nie można się po stronie powódki dopatrzeć.

Z tych względów na zasadzie art. 386 § 1 kpc Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i powództwo A. S. oddalił.

Apelacja strony pozwanej w pozostałym zakresie kwestionująca zasady odpowiedzialności wobec powodów M. K. i M. K. (1) z tytułu odpowiedzialności na podstawie art. 448 kc na podstawie art. 385 kpc została oddalona.

Odnosnie apelacji podwodów.

Apelacja A. S. z powodu braku po jej stronie roszczenia o zadośćuczynienie jest bezzasadna i na mocy art. 385 kpc podlega oddaleniu.

Podobnie oddaleniu podlega na podstawie art. 385 kpc apelacja powoda M. K. (1). Wprawdzie istnieje po jego stronie roszczenie o zadośćuczynienie ale jego wysokość prawidłowo została ustalona przez sąd I instancji i odpowiada zakresowi krzywdy doznanej na skutek śmierci brata.

Za uzasadnione natomiast należy uznać zarzuty apelacji kwestionujące wysokość należnego M. K. (2) zadośćuczynienia z powodu śmierci syna. Powódka, osoba najbliższa, stałe zamieszkała ze zmarłym, pozostawała od niego w zależności osobistej i finansowej, na skutek jego śmierci straciła nadzieję na pomoc w przyszłości, jego przedwczesne odejście spowodowało daleko idące pogorszenie jej kondycji psychicznej, gwałtowne zerwanie więzi wywołało poczucie głębokiej krzywdy, niesprawiedliwości. Te okoliczności skutkują przyjęciem, że ustalone przez sąd I instancji zadośćuczynienie z tego tytułu na kwotę 25.000 złotych jawi się jako rażąco zaniżone co pozwala na ingerencje w tym zakresie sądu odwoławczego i ustalenie tego zadośćuczynienia na kwotę 45.000 złotych. Kwota w tej wysokości jest adekwatna do stopnia poczucia krzywdy matki zmarłego, uwzględnia zakres relacji łączących powódkę z synem i stanowi odpowiednią rekompensatę finansową.

Brak jest natomiast podstaw do kwestionowania wysokości należnego powódce odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej na podstawie art. 446 § 3 kc. Sąd I instancji uwzględniając, że na podstawie decyzji z dnia 22 lutego 2007 r., a następnie z dnia 15 listopada 2012 r. pozwany ubezpieczyciel wypłacił powódce ad 1 M. K. (2) w sumie kwotę 20 000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej ustalił, że należna z tego tytułu kwota winna wynosić kwotę rzędu 30.000 złotych i dodatkowo zasądził kwotę 10.000 złotych mając na względzie rolę zmarłego w życiu powódki. Sąd Apelacyjny w pełni tą ocenę i przyjmuje, że ustalone w tym zakresie odszkodowanie w pełni kompensuje powódce istotne pogorszenie sytuacji życiowej zważywszy na fakt, że może ona liczyć na wsparcie pozostałych dzieci.

Te okoliczności skutkowały na zasadzie art. 386 § 1 kpc zmianą zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo M. K. (2) i zasądzenie w miejsce kwoty 25.000 złotych kwoty 45.000 złotych zadośćuczynienia. W pozostałym zakresie apelacja powódki na podstawie art. 385 kpc podlegała oddaleniu.

Odnosnie zażalenia.

Istotnie wniosek o uzupełnienie wyroku nie jest wymieniony w art.132 § 1/1 kpc i wykładnia literalna tego przepisu prowadzi do wniosku ,że pismo takie winno być doręczone stronie przeciwnej przez profesjonalnego pełnomocnika, chociaż można bronić odmiennego poglądu zważywszy na cel instytucji uregulowanej w art. 132 kpc. W sprawie ma to drugorzędne znaczenie z uwagi na treść art. 108 /1 kpc obligującym sąd pierwszej instancji do orzeczenia z urzędu o kosztach, znajdującym zastosowanie do zwrotu kosztów zastępstwa na rzecz strony. Z tych względów brak doręczenia wniosku stronie przeciwnej nie miał znaczenia procesowego a stanowił wyłącznie inspirację dla strony. Zażalenie podlega częściowo uwzględnieniu, a to z uwagi na zmianę wyroku w części dotyczącej M. K. (2) i zastosowanie art. 100 kpc w stosunku do tej powódki oraz M. K. (1) i art. 102 kpc w stosunku do A. S., co skutkowało na zasadzie art. 397 § 2 kpc w zw. z art. 386 § 1 kpc zastąpienie pkt. IX, X i XI pkt. IX znoszącym wzajemnie między stronami koszty procesu.

Na podstawie art. 100 kpc wobec częściowego uwzględnienia apelacji obu stron koszty postępowania apelacyjnego zostały wzajemnie zniesione.